

TANE

Kuulemismuistio 18.10.2019
HE 29/2019 vp
VNS 2/2019 vp

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

ASIA: Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan asiantuntijakuuleminen 18.10.2019, kirjallinen lausunto liitteineen

Liitteenä on tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja VNS 2/2019 Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020-2023 ja kaksi liitettä:

- Liite 1: hallitusohjelman suorat tasa-arvokirjaukset
- Liite 2: tasa-arvoasiain neuvottelukunnan hallitusohjelmatavoitteiden toteutuminen hallitusohjelmassa.

Liitteessä 1 on 11 sivua hallitusohjelmassa olevia suoria tasa-arvokirjauksia. Sen lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus sitoutuu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen muun muassa talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa.

Terveisin

Hannele

Pääsihteeri

Hannele Varsa

tasa-arvoasiain neuvottelukunta

hannele.varsa@stm.fi

Puh. 0295 163281

www.tane.fi

facebook.com/tasaarvo

twitter.com/tasaarvoTANE

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
Asiantuntijakuuleminen 18.10.2019

8/4.1/19
22.10.2019

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 ja VNS 2/2019 Valtioneuvoston selontekoon julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2020-2023

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten neuvottelukunnan lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Hallitusohjelmassa paljon tasa-arvokirjauksia – erillisiä määrärahoja ei kuitenkaan ole osoitettu

Hallitusohjelmassa on paljon suoria tasa-arvokirjauksia (liite 1). Sen lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että sukupuolinäkökulma tulee valtavirtaistaa talousarvioon ja kaikkiin merkittäviin uudistuksiin. Hallituksella on tahtotila edistää sukupuolten tasa-arvoa. Tavoitteeksi on asetettu Suomen nostaminen tasa-arvon kärkimaaksi.

Lähes kaikki tasa-arvoasiain neuvottelukunnan hallitusohjelmataavoitteet on kirjattu hallitusohjelmaan (liite 2).

Suurimmalle osalle kirjauksista ei kuitenkaan ole budjetoitu erillistä määrärahaa.

Turvakodeille on tehty 2 miljoonan €:n lisäys vuosille 2020 ja 2021 ja 1 miljoonan lisäys vuoden 2022 budjettiin, eikä lainkaan lisäystä vuoden 2023 talousarvioon.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että turvakodeille tehdään 1 miljoonan euron lisäys vuoden 2022 talousarvioon ja 2 miljoonan euron lisäys vuoden 2023 talousarvioon.

Tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelmalle on varattu vuoden 2020 talousarviossa 0,5 miljoonaa euroa.

Sukupuolitietoinen budjetointi

Edellisellä hallituskaudella toteutettiin valtion selvitys- ja tutkimustoiminnan (VN TEAS) rahoituksella ”Tasa-arvoa talousarvioon – talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi” –hanke. Sen tuloksissa korostetaan sukupuolivaikutusten arvioinnin tärkeyttä prosessin alusta alkaen, ei jälkikäteen päälle liimattuna. Sukupuolitietoinen budjetointi esitetään kytkettäväksi tasa-arvotavoitteisiin.

Esimerkiksi talousarvion vaikutuksia työllisyyteen ja julkisten palveluiden muutosten sukupuolivaikutuksia tulee tarkastella. Tutkimuksessa esitetään myös, että selvitetään vuoden 2020 talousarvioesityksen kokonaisuuden tulonjakovaikutukset sukupuolen mukaan.

Tutkimuksessa painotetaan sen varmistamista, että tasa-arvonäkökulma on mukana ilmiöpohjaisen budjetoinnin työryhmän, kestävän kehityksen budjetoinnin työryhmän ja muiden mahdollisten talousarvioprosessin kehittämiseen liittyvien työryhmien työssä.

Sukupuolivaikutusten arviointi edellyttää sekä poliittista tukea että tukea valtionhallinnon sisältä.

Sukupuolittuneen väkivallan vastainen työ

TANE on pitkään ollut huolissaan sukupuolittuneen väkivallan vastaisen työn vähäisistä resursseista. Hallitusohjelmaan on kirjattu naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatiminen sekä itsenäisen ja riippumattoman naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijan tehtävän perustaminen.

Erityisesti nämä kirjaukset jäävät kuolleiksi kirjaimiksi, ellei niihin saada riittäviä resursseja.

TANE on pitkään, toistakymmentä vuotta, esittänyt sukupuolittuneen väkivallan vastaiselle työlle pysyvää koordinaatioelintä. Nyt myös Istanbulin sopimuksen valvontaelimen, Grevion, arviointiraportti kehottaa Suomen viranomaisia määräämään Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinointi vakiintuneelle yhteisölle, jolla on selvä toimeksianto, valtuudet ja toimivalta sekä tarvittavat henkilö- ja taloudelliset resurssit.

TANE esittää, että valtion vuoden 2020 talousarvioon ja julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2020-2023 osoitetaan määrärahat sukupuolittuneen väkivallan vastaiseen työhön keskittyvän pysyvän osaamiskeskuksen perustamiseen. Osaamiskeskus vastaisi myös Istanbulin sopimuksen edellyttämän yhteensovittamiselimen toiminnasta. Osaamiskeskuksen luomiseen ja tarvittaviin henkilöstöresursseihin tulee osoittaa riittävät resurssit.

Tasa-arvotyön resurssit

Ministeriöt ja tasa-arvoyksikkö

Valtiovarainministeriön budjetin laatimismääräykset edellyttävät, että talousarvioesityksen pääluokkaperusteluihin tulee sisällyttää yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Vuoden 2020 talousarvioon ovat STM, TEM, OKM ja OM esittäneet eniten sukupuolten tasa-arvoa edistäviä konkreettisia toimenpiteitä.

Hallitusohjelman tasa-arvokirjausten toteuttaminen kuuluu paljolti eri ministeriöille. Jotta laajat tasa-arvokirjaukset toteutuisivat, tulee ministeriöihin suunnata lisäresursseja tasa-arvotyöhön. Tasa-arvotyötä tekevien henkilöiden työnkuvaan tulee kirjata näkyviin tasa-arvon edistämistyö.

Kokemuksesta tiedetään, että tasa-arvon edistäminen vaatii usein muistuttamista, kannustamista ja innostamista – koordinaatiota.

Kaikissa ministeriöissä on toiminnalliset tasa-arvotyöryhmät. Ne ovat keskeisiä tasa-arvon edistämiseksi ministeriöiden toimialalla. Lisäksi on tasa-arvoyksikön koordinoima ministeriöiden toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien verkosto, joka kokoontuu vuorollaan eri ministeriöissä. Tämä rakenne on osoittautunut toimivaksi ja tarpeelliseksi.

Koska hallitusohjelman tasa-arvokirjauksia on paljon, tarvitaan kaikkiin ministeriöihin aiempaa enemmän resursseja. Lisäksi koordinaatio vaatii lisäresursseja.

Tällä hallituskaudella tulee myös laadittavaksi eduskunnan edellyttämä hallituksen tasa-arvoselonteko, jossa katsotaan tasa-arvokehitystä ja –tavoitteita yli hallituskausien.

Edellinen tasa-arvoselonteko laadittiin vuosien 2009 ja 2010 aikana. Työn taustaksi tilattiin useita selvityksiä ja tutkimuksia. Edellinen tasa-arvoselonteko käsittää vuodet 2010-2020.

Uuden tasa-arvoselonteon laatiminen tulee aloittaa viimeistään Suomen EU-puheenjohtajuuskauden jälkeen heti vuoden 2020 alussa. Työhön tulee varata riittävät rahalliset ja henkilöresurssit.

TANE esittää hallitusohjelman tasa-arvokirjausten toteuttamiseen lisäresursseja kaikkiin ministeriöihin sekä tasa-arvoyksikölle tasa-arvon edistämisen koordinaatiotyöhön.

Hallituksen tasa-arvoselonteon laatiminen edellyttää myös lisäresursseja tasa-arvoyksikölle.

Tasa-arvovaltuutettu

Tasa-arvolain velvoitteiden toteutumisen ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen kannalta on tärkeää, että tasa-arvovaltuutetulla valvovana viranomaisena on tehtäviensä hoitamiseen riittävät resurssit.

Tasa-arvolakiin on tehty 2000-luvulla useita merkittäviä uudistuksia, erityisesti vuosina 2005 ja 2015. Uudistukset ovat koskeneet muun muassa työpaikkojen tasa-arvosuunnitteluvetoa palkkakartoituksineen ja oppilaitosten tasa-arvosuunnittelua. Tasa-arvosuunnitteluveto koskee noin 8 000 työnantajaa sekä yli 3 000 oppilaitosta.

Vuoden 2015 tasa-arvolakiuudistuksessa kirjattiin lakiin syrjintä sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella sekä tämän syrjinnän ennaltaehkäisy.

Tasa-arvovaltuutetun toimiston henkilöresurssit eivät ole kasvaneet yllä kuvattujen uudistusten myötä, toimistossa työskentelee yhteensä noin kymmenen henkilöä, kuten jo vuonna 2005.

Muutokset ovat synnyttäneet kuilun tasa-arvovaltuutetun tehtävien ja käytettävissä olevien voimavarojen välille.

Tasa-arvovaltuutetun suorittamalla valvonnalla voidaan osoittaa olevan vaikutusta. Kun tasa-arvovaltuutettu pyysi kunnilta niiden tasa-arvosuunnitelmat, toimitti alle puolet kunnista pyydetyn suunnitelman annettussa määräajassa. Lopulta kaikki kunnat, joko tehtyään suunnitelman ensimmäisen kerran tai päivitettyään kauan sitten laaditun suunnitelman, toimittivat tasa-arvosuunnitelman tasa-arvovaltuutetulle. Myös tasa-arvolain valvontaan tulee olla riittävät resurssit.

TANE esittää vuoden 2020 talousarvioon varattavaksi tasa-arvovaltuutetulle varat kahteen henkilötyövuoteen ja vuosille 2021-2023 samoin yhteensä kaksi henkilötyövuotta.

Lisähenkilöresursseja tarvitaan, jotta tasa-arvovaltuutettu voi vastata lainsäädännön laajentumisesta seuranneisiin uusiin tarpeisiin. Lisäresursseja tarvitaan myös tasa-arvolain noudattamisen nykyistä tehokkaampaan valvontaan.

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Laaja päätöksentekijöiden, viranhaltijoiden, tutkijoiden ja kansalaisjärjestöjen verkosto mahdollistaa TANEn roolin tärkeänä poliittisena tasa-arvovaikuttajana. TANEn laaja mandaatti tasa-arvon seuraamiseksi ja edistämiseksi yhteiskunnassa edellyttää tasa-arvotyön laajojen teemojen asiaosaamisen lisäksi vahvaa viestintäosaamista.

Itsenäisenä toimielimenä TANE tuottaa ja toteuttaa viestintänsä itse tai ulkoiselta palveluntarjoajalta ostettuna.

TANEn sihteeristön edellytetään tuottavan itsenäisesti viestintänsä. TANELLE ei kuitenkaan ole osoitettu viestintään painottuvaa virkaa, eikä ulkopuolelta ostettu viestintä vastaa tehokkaasti TANEn tarpeisiin sukupuolitietoisesta, tutkittuun tasa-arvotietoon pohjautuvasta viestinnästä.

TANE esittää vuoden 2020 talousarvioon viestintään painottuneen viran perustamista tasa-arvoasiain neuvottelukunnan sihteeristöön.

Tasa-arvotavoitteita ei saavuteta ilman vahvaa tasa-arvohallintoa.

Naisjärjestöjen kattojärjestöjen avustus

Naisjärjestöjen kattojärjestöjen valtionavustus on muihin kansalaistoiminnan kansallisiin kattojärjestöihin verrattuna hyvin matala. Valtionavustus perustuu lakiin eräiden naisjärjestöjen valtionavusta (663/2007).

Naisjärjestöjen valtionapu tulisi saada pysyvästi korkeammalle tasolle.

Hallitusohjelman lukuisat kirjaukset edellyttävät demokratiassa myös kansalaisjärjestöjen aktiivista toimintaa.

Naisjärjestöjen Keskusliiton ja tasa-arvoasiain neuvottelukunnan 100 tasa-arvotekoa ja sen jatkohanke Tasa-arvotiedoilla vaikuttavuutta ovat olleet erittäin onnistuneita. Ne ovat tuoneet tasa-arvotoimijoiksi uusia tahoja. Eduskunnan tasa-arvoteko oli syyskuussa 2018 julkaistu selvitys tasa-arvon toteutumisesta eduskunnassa.

Naisjärjestöt yhteistyössä, NYTKIS ry on kattojärjestö, johon kuuluvat eduskuntapuolueiden naisjärjestöt sekä Naisasialiitto Unioni, Naisjärjestöjen Keskusliitto ja Sukupuolentutkimuksen seura. NYTKISin puoluerajat ylittävä yhteistyö on kansainvälisestäkin uniikki malli. NYTKISillä on 17 alueellista toimikuntaa.

Vuonna 2020 on kulunut 25 vuotta Pekingin julistuksen ja toimintaohjelman hyväksymisestä. Kansalaisjärjestöt ovat laatineet Pekingin tavoitteiden toteutumisesta kansalaisjärjestöraportin. Vuosi 2020 edellyttää Naisjärjestöt yhteistyössä, NYTKIS ry:ltä ja Naisjärjestöjen Keskusliitolta aktiivista kansainvälistä vaikuttamista.

Monika-Naiset liitto ry on edelleen ainoa tasa-arvo- ja väkivaltatyötä tekevä maahanmuuttajanaistojen kattojärjestö. Tarve toiminnalle on kasvanut erityisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolella, jossa kohderyhmälle on hyvin vähän nais erityisiä kriisi- ja kotoutumisen tukipalveluita.

TANE esittää, että vuoden 2020 talousarvioon lisätään 400 000 € opetus- ja kulttuuriministeriön momentille 29.10.51 naisjärjestöjen kattojärjestöille, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle, Naiset yhteistyössä, NYTKIS ry:lle ja Monika-Naiset liitolle.

Hannele Varsa
pääsihteeri